

دانشگاه فرهنگیان
فصلنامه علمی-تخصصی آموزش پژوهی
سال سوم، شماره یازدهم، پاییز ۱۳۹۶

ارزیابی میزان رضایت تحصیلی مهارت آموزان ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان استان فارس (چهارمین آزمون استخدامی آموزش و پرورش)

سمیه زارع^۱، سهیلا جاهد^۲، سیدیعقوب موسوی^۳، بشیر عجمی بافرانی^۴

چکیده

هدف از انجام این پژوهش، ارزیابی میزان رضایت تحصیلی مهارت آموزان ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان استان فارس بود. روش تحقیق، آمیخته اکتشافی متوالی (کمی-کیفی) بود. برای جمع آوری داده‌ها از پرسش‌نامه رضایت تحصیلی دانشجویان (ترک‌زاده، ۱۳۸۶؛ به نقل از محترم، ۱۳۹۰) که دارای شش بعد: رضایت از تحصیل، رضایت از استاد، رضایت از همکلاسی‌ها، رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی، رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی و رضایت از محیط تحصیل بود و دو سوال تشریحی استفاده شد. روایی و پایایی این پرسش‌نامه مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی مهارت آموزان ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان استان فارس که در چهارمین آزمون استخدامی آموزش و پرورش پذیرفته شده‌اند، بود (۲۵۰ نفر) که با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. داده‌های به‌دست آمده با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که: میانگین رضایت تحصیلی

^۱ دکتری رشته برنامه‌ریزی درسی، آموزگار ابتدایی شهرستان مرودشت، نویسنده مسئول،
somavezare97@gmail.com

^۲ دکتری رشته روان‌شناسی تربیتی، رییس دانشگاه فرهنگیان، واحد سلمان فارسی شهر شیراز.

^۳ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه تربیت مدرس. آموزگار ابتدایی شهرستان مرودشت.

^۴ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته متالورژی دانشگاه علم و صنعت. دبیر حرفه و فن (کار و فناوری) شهرستان کنارک.

دانشجویان در همه ابعاد در سطح مطلوب است و در سطح ۰/۰۰۱ معنادار هستند. بیشترین میانگین بعد رضایت تحصیلی دانشجویان، مربوط به بعد رضایت همکلاسی و کمترین میانگین مربوط به رضایت از محیط تحصیلی است که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار است. بین میانگین بعد رضایت از همکلاسی با ابعاد رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی در محل تحصیل، رضایت از ارزیابی و پیشرفت تحصیلی و رضایت از محیط تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؛ اما بین بعد رضایت از تحصیل با ابعاد رضایت از استاد و همکلاسی، تفاوت معنادار نیست. تفاوت معناداری میان میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان زن و مرد، مجرد و متأهل وجود ندارد. بین رضایت تحصیلی دانشجویان بر حسب مدرک تحصیلی و دانشجویان با سهمیه آزاد و ایثارگر تفاوت معنادار وجود دارد. اولین اولویت در لیست پیشنهادات مهارت آموزان ماده ۲۸ در ارتقا کیفیت آموزش: استفاده از معلمان باتجربه برای ارائه روش‌های تدریس در تمام دروس بود و اولین اولویت در لیست بزرگ‌ترین مشکل خانوادگی هم‌زمان با دوره آموزشی، مشکلات مالی عنوان شد.

کلیدواژه‌ها: رضایت تحصیلی، مهارت آموزان ماده ۲۸، دانشگاه فرهنگیان.

در دنیای متحول و پرشتاب امروز، رویکرد آموزشی از ضرورت‌های راهبردی در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌هاست که این مهم در آموزش و پرورش و آموزش عالی و بالاخص در بخش برنامه درسی از جایگاه والایی برخوردار است (هرلینا^۱، ۲۰۱۷)؛ آموزش عالی همانند دیگر نظام‌های اجتماعی از پیچیدگی‌ها و مسائل خاص خود برخوردار است. یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین حیطه‌های تصمیم‌گیری در این نظام، حیطه برنامه‌های آموزشی و درسی است. برنامه‌های درسی و کیفیت آموزش، از ابزارهای مهم و اساسی پیش‌رونده و شایسته در آموزش عالی تلقی می‌شوند؛ چرا که نقش شاهرگ اصلی را در خون‌رسانی به سایر اعضا و عناصر ایفا می‌نمایند. هر کدام از وظایف و رسالت‌های آموزش عالی اعم از تربیت نیروی انسانی متخصص، ارزیابی و توسعه نظام ارزشی و فرهنگ، تولید دانش، ارزیابی، تقویت و توسعه دانش موجود، توسعه پژوهش و پژوهشگری و کمک در حل مسائل و معضلات انسانی و اجتماع، پاسخگویی به نیازهای بازار کار و... همه در گرو بهره‌مندی دانشجویان نظام از برنامه‌های آموزشی مناسب است. بدین خاطر تفکر مداوم یا پیوسته درباره چگونگی برنامه‌های مناسبی که بتواند به تحقق اهداف و ایفای رسالت‌ها کمک نماید، بسیار ضروری است (عارفی^۲، ۲۰۱۰).

با توجه به اینکه دانشجویان از مهم‌ترین اقشار اجتماعی در روند نوسازی و توسعه کشورند، پرورش و تقویت احساس رضایت و پیشرفت ایشان در راستای رسیدن به سعادت جامعه، اهمیت ویژه‌ای می‌یابد (حیدری، ۱۳۹۴). از همین روی توجه به رضایت و توقعات مشتریان برای نهاد آموزشی که به صورت منظم سیستم خود را به‌روز می‌کند و با شرایط مطلوب و جدید وفق می‌دهد، لازم است (ربانی و ربیعی، ۱۳۹۰، به نقل از بایکال^۳ و همکاران، ۲۰۰۵)؛ رضایت از تحصیل به عنوان یکی از شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت یادگیری و آموزش دانشجویان شناخته شده است. رضایت از تحصیل ممکن است بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان

¹ Herlina

² Arefi

³ Baykal

اثر بگذارند (ادراکی و همکاران، ۱۳۹۰). دانشگاه موفق، مؤسسه‌ای است که به‌طور دایم در حال رشد و شکوفایی توانایی‌ها بوده، به نوعی به دنبال تأمین نیازها و انتظارات دانشجویان و افزایش میزان رضایت‌مندی آن‌ها باشد. محققان معتقدند تأمین رضایت‌مندی دانشجویان از عواملی است که در رشد و ارتقای مراکز آموزشی مؤثر است (بایکال^۱ و همکاران، ۲۰۰۵). بررسی میزان رضایت از تحصیل می‌تواند پایه‌ای برای راهنمایی دانشجویان و شاخصی برای بهبود عملکردها باشد و میزان موفقیت دانشگاه را نشان دهد (انصاری^۲ و همکاران، ۲۰۰۶). از سوی دیگر بررسی رضایت دانشجو در افزایش آگاهی از فرایند آموزشی و کیفیت آن مفید بوده، گویای میزان توجه و علاقه دانشجویان به یادگیری و آموزش است (هرلینا^۳، ۲۰۱۷).

از این رو شایسته است نظام آموزش عالی کشور با دقت به ارزیابی مستمر سیاست‌های جدید بپردازد تا به بهبود تدریجی فعالیت‌ها، دست یابد؛ اما به نظر می‌رسد ضعف مشارکت دانشجویان و اعضای هیأت علمی و کم‌توجهی به پایش مستمر دوره‌ها مانعی بر سر راه ارزیابی‌های مؤثر و ارتقای کیفیت بوده است (آراسته، بنی اسدی، ۱۳۹۱).

بر اساس یکی از مواد اساس‌نامه دانشگاه فرهنگیان، وزارت آموزش و پرورش به نوعی موظف شده است که نیروهای خود را از طریق این دانشگاه تأمین کند؛ بدین معنا که اگر هر فردی بخواهد به عنوان معلم وارد آموزش و پرورش شود، باید دوره‌ای را در دانشگاه فرهنگیان بگذراند. دو روش آماده‌سازی ورود به خدمت و تربیت معلم، برای جذب نیرو در آموزش و پرورش تعیین شده است: روش پذیرش از دیپلم و تربیت معلم به عنوان لیسانس یکی از این روش‌هاست که در ماده ۲۰ اساس‌نامه مطرح شده است و روش دیگر، پذیرش از دانش‌آموختگان دانشگاه‌های کشور است؛ یعنی افراد با تحصیلات عالی (لیسانس یا فوق‌لیسانس) از طریق آزمون استخدامی جذب شده و آموزش آن‌ها در دانشگاه فرهنگیان منجر به کسب شایستگی‌ها و صلاحیت‌های معلمی می‌شود که در ماده ۲۸ اساس‌نامه آمده است که روش دوم مشهور به روش ماده ۲۸ اساس‌نامه این دانشگاه است (موسی‌پور، ۱۳۹۴).

¹ Baykal

² Ansari

³ Herlina

نقش آموزش و پرورش، فقط تعلیم دروس، انتقال میراث فرهنگی نسل‌های گذشته به نسل جدید و پرورش قوای ذهنی دانش‌آموزان نیست؛ بلکه فراتر از آن‌ها، رشد و پرورش دانش‌آموزان در ابعاد جسمانی، ذهنی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی از اهداف اصلی نظام آموزش و پرورش محسوب می‌شود. با توجه به اهداف مذکور، مسئولیت و رسالت دستگاه آموزش و پرورش در دانشگاه فرهنگیان، بیش از پیش سنگین‌تر و حساس‌تر شده، ضرورت انجام اصلاحات اساسی در ساختار، برنامه‌ها و روش‌های آموزشی و پرورشی آن اجتناب‌ناپذیر است. در این میان، ایجاد تحول در نظام تربیت معلم را باید پیش‌نیاز تحقق هر نوع تحول در نظام آموزشی دانست؛ بنابراین به نظر می‌رسد که دانشگاه فرهنگیان نخست با انجام اصلاحاتی در تربیت معلم می‌تواند گام‌های اساسی را در ایجاد تحولات در نظام آموزشی بردارد. همچنان‌که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ایران راهکار استقرار نظام ملی تربیت معلم و راه‌اندازی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد آموزش تخصصی و حرفه‌ای تربیت محور توسط وزارت آموزش و پرورش با همکاری دستگاه‌های ذیربط به منظور باز مهندسی سیاست‌ها و باز تنظیم اصول حاکم بر برنامه درسی تربیت معلم با تأکید بر کارورزی و انطباق سطح شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان در سطح ملی و جهانی با مقتضیات الگوی برنامه درسی در نظام تعلیم و تربیت و طراحی سیاست‌های مناسب برای ارتقای شیوه‌های جذب، تربیت و نگاهداشت معلمان در آموزش و پرورش پیشنهاد شده است (رحیمی، ۱۳۹۵).

نتایج تحقیقات انجام شده در زمینه رضایت تحصیلی دانشجویان، بیانگر نقش بسیار مهم این متغیر در نظام آموزش عالی و آموزش و پرورش است. نتایج تحقیقات سه دانشگاه منطقه سان‌دی‌اگو^۱ (۲۰۰۲) نشان داد که سرویس‌های مالی، بوفه و فروشگاه کتاب دانشگاه نیز از دیگر بخش‌هایی بودند که دانشجو اهمیت آن‌ها را بسیار دانسته، رضایت پایینی را به آن‌ها اختصاص داده بودند. در این پژوهش مواردی که دانشجویان رضایت‌مندی مطلوبی از آن‌ها را گزارش کرده‌اند، عبارت بودند از: برنامه درسی ارائه شده، نحوه ثبت نام، نحوه پذیرش و منابع یادگیری. در پژوهش بین و وسپر^۲ (۲۰۱۲) ارتباط با اعضای هیأت علمی که گونه‌ی

¹ San Diego Community College District

² Bean & Vesper

مهمی از تعامل و ارتباط اجتماعی تلقی می‌شود، نقشی قابل توجه را در میزان رضایت دو جنس زن و مرد ایفا می‌کند. در پژوهش مورو-ایکیدو^۱ و همکاران (۲۰۱۰)، دانشجویان مرد نسبت به دانشجویان زن، رضایت کمتری از تحصیلات خود دارند. در پژوهش هاوس^۲ (۲۰۰۸) آن‌دسته از دانشجویانی که زمان بیشتری را به مطالعه و انجام تکالیف خود اختصاص می‌دهند یا در فعالیت‌های گروهی دانشگاهی مشارکت دارند، با احتمال بیشتری از برنامه درسی دانشگاهی خود رضایت دارند. آن‌دسته از دانشجویان که معدل دبیرستانشان بالا بود و انتظار رتبه برتر در دانشگاه را نیز داشتند، از جمله افرادی بودند که دوره را با رضایت مندی بهتری به سرانجام می‌رساندند. در پژوهش دانشگاه مریلند^۳ (۲۰۱۵)؛ دانشگاه یواپای^۴ (۲۰۱۳) هفت زمینه بررسی شد: برنامه درسی، خدمات حمایتی، امکانات، اندازه کلاس، کمک‌های مالی، هزینه‌ها و دیگر خدمات و امکانات. بر اساس قسمتی از نتایج این پژوهش، ۸۹ درصد از دانشجویان از خدمات حمایتی دانشگاه از دانشجویانش ابراز رضایت کرده‌اند و ۹۲ درصد از دانشجویان اعلام کردند که این دانشگاه را به دوستان و آشنایانشان توصیه می‌کنند.

در پژوهش‌های داخلی نیز محققان متعددی، به بحث رضایت مندی تحصیلی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش زوار و همکاران (۱۳۸۶)، ایزدی و همکاران (۱۳۸۷)، شریف‌زاده و عبدالله‌زاده (۱۳۹۰) نشان داد که دانشجویان از کیفیت خدمات دانشگاه ناراضی‌اند و بین جنسیت و سال تحصیل تفاوتی در چگونگی کیفیت خدمات وجود نداشت. نتایج پژوهش پژهان و همکاران (۱۳۸۷) میزان رضایت مندی کلی دانشجویان از وضعیت امکانات و خدمات آموزشی دانشگاه را در حد متوسط گزارش کرده است. در نتایج پژوهش ابادری و نعمتی انارکی (۱۳۸۹) کمتر از نیمی از دانشجویان از شیوه آموزشی خود رضایت داشتند؛ دانشجویان بیشترین میزان ناراضی‌بندی (به ترتیب از بیشترین به کمترین) را از خدمات کتابخانه، منابع و کتاب‌های درسی، فضای آموزشی نامناسب، عملکرد کادر و در نهایت آموزش استادان

¹ Moro-Eqido

² House

³ Meryland

⁴ Yavapai College

داشتند. در نتایج پژوهش محمدی و ترک‌زاده (۱۳۹۰) کیفیت برنامه درسی و عملکرد کارکنان نزد دانشجویان زن و مرد تفاوتی ندارد، درحالی‌که زنان از عملکرد استادان خود (نسبت به مردان) بیشتر رضایت داشتند. نتایج پژوهش آراسته و بنی‌اسدی (۱۳۹۱)، بهنام‌پور و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد هر چه سن، سطح کیفیت برنامه درسی، دستاوردهای دوره، رضایت‌مندی از امکانات و اطلاع‌رسانی بیشتر باشد، رضایت‌مندی کلی نیز افزایش می‌یابد. همچنین رابطه معناداری میان جنسیت و تأهل با رضایت‌مندی کلی وجود نداشت و دانشجویان شاغل رضایت بیشتری نسبت به افراد بی‌کار دوره دارند.

با توجه به اهمیت و نقش مهم دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان به عنوان قشر تأثیرگذار جامعه و همچنین اهمیت رضایت تحصیلی دانشجویان از کیفیت آموزشی دانشگاه، در این پژوهش، به ارزیابی رضایت تحصیلی مهارت‌آموزان ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان استان فارس پرداخته شده است و در این راستا اهداف ذیل مطرح و پیگیری شد:

اهداف پژوهش

۱. ارزیابی وضعیت موجود رضایت تحصیلی دانشجویان
۲. مقایسه ابعاد رضایت تحصیلی دانشجویان
۳. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب جنسیت
۴. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب وضعیت تأهل
۵. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب مدرک تحصیلی
۶. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب سهمیه قبولی

روش تحقیق

با توجه به این‌که در پژوهش حاضر به ارزیابی رضایت تحصیلی پرداخته شده است، روش تحقیق حاضر آمیخته اکتشافی متوالی (کمی-کیفی)، توصیفی و از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی مهارت‌آموزان ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان استان فارس بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از بین ۲۵۰ نفر جامعه آماری، ۱۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

به منظور ارزیابی از پرسش نامه رضایت تحصیلی دانشجویان (ترک زاده، ۱۳۸۶؛ به نقل از محترم، ۱۳۹۰) استفاده شد. این پرسش نامه دارای شش بعد رضایت از تحصیل، رضایت از استاد، رضایت از همکلاسی‌ها، رضایت از ارتقای پیشرفت تحصیلی، رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی و رضایت از محیط تحصیل است که به صورت مقیاس گاتمن با طیف ۵ درجه‌ای تهیه شده است. به منظور سنجش روایی پرسش نامه از روش تحلیل گویه و برای سنجش پایایی آن نیز از روش آلفای کرانباخ استفاده شده است. مطابق با جدول شماره ۱ همه ابعاد این پرسش نامه از روایی و پایایی بسیار بالایی برخوردار بودند.

لازم به ذکر است که به منظور تحلیل داده‌های پژوهش از آزمون‌های t تک نمونه‌ای، t تست مستقل و آزمون تحلیل واریانس اندازه گیری‌های مکرر و آزمون تعقیبی بونفرونی، رویکرد توافق محور و تکنیک فیش باول و گروه‌های کانونی استفاده شد.

جدول ۱. روایی و پایایی پرسش نامه رضایت تحصیلی دانشجویان

ابعاد رضایت تحصیلی	طیف ضرایب همبستگی	سطح معناداری	آلفای کرانباخ
رضایت از تحصیل	۰/۳۵ - ۰/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۶۷
رضایت از استاد	۰/۳۳ - ۰/۶۹	۰/۰۰۱	۰/۶۹
رضایت از همکلاسی‌ها	۰/۳۹ - ۰/۷۶	۰/۰۰۱	۰/۷۲
رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی	۰/۲۷ - ۰/۶۳	۰/۰۰۱	۰/۵۸
رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی	۰/۲۷ - ۰/۶۷	۰/۰۰۲	۰/۶۴
رضایت از محیط تحصیل	۰/۲۵ - ۰/۷۲	۰/۰۰۱	۰/۶۳

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد رضایت تحصیلی دانشجویان

ابعاد رضایت تحصیلی	تعداد افراد	میانگین	انحراف استاندارد
رضایت از تحصیل	۱۲۰	۳۳/۲۳	۱۱/۹۷
رضایت از استاد	۱۲۰	۴۱/۵۱	۱۰/۴۱
رضایت از همکلاسی‌ها	۱۲۰	۴۷/۰۳	۱۳/۲۷
رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی	۱۲۰	۲۱/۳۴	۷/۲۵
رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی	۱۲۰	۲۱/۳۸	۸/۲۲
رضایت از محیط تحصیل	۱۲۰	۱۸/۷۲	۷/۷۷

جدول ۳. ارزیابی وضعیت موجود رضایت تحصیلی دانشجویان

سطح اطمینان ۹۵ درصدی		تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری	درجه آزادی	آزمون t	ابعاد رضایت تحصیلی
سطح بالاتر	سطح پایین‌تر					
۳۵/۴۳	۳۱/۰۳	۳۳/۲۳	۰/۰۰۱	۱۱۹	۲۹/۹۸	رضایت از تحصیل
۴۳/۴۳	۳۹/۶۰	۴۱/۵۱	۰/۰۰۱	۱۱۹	۴۲/۹۵	رضایت از استاد
۴۹/۴۸	۴۴/۵۹	۴۷/۰۳	۰/۰۰۱	۱۱۹	۳۸/۱۷	رضایت از همکلاسی‌ها
۲۲/۶۷	۲۰	۲۱/۳۴	۰/۰۰۱	۱۱۹	۳۱/۶۷	رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی
۲۲/۹۰	۱۹/۸۷	۲۱/۳۸	۰/۰۰۱	۱۱۹	۲۸	رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی
۲۰/۱۵	۱۷/۲۹	۱۸/۷۲	۰/۰۰۱	۱۱۹	۲۵/۹۴	رضایت از محیط تحصیل

نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان داد که میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان در همه ابعاد، در سطح مطلوب و در سطح ۰/۰۰۱ معنادار هستند.

آیا تفاوت معناداری بین ابعاد رضایت تحصیلی دانشجویان وجود دارد؟

جدول ۴. مقایسه ابعاد رضایت تحصیلی دانشجویان

سطح معناداری	درجه آزادی	F	انحراف استاندارد	میانگین	ابعاد رضایت تحصیلی
۰/۰۰۱	۵	۳۳/۸۰	۱۱/۹۷	۳۳/۲۳	رضایت از تحصیل
۰/۰۰۱	۵	۳۳/۸۰	۱۰/۴۱	۴۱/۵۱	رضایت از استاد
۰/۰۰۱	۵	۳۳/۸۰	۱۳/۲۷	۴۷/۰۳	رضایت از همکلاسی‌ها
۰/۰۰۱	۵	۳۳/۸۰	۷/۲۵	۲۱/۳۴	رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی
۰/۰۰۱	۵	۳۳/۸۰	۸/۲۲	۲۱/۳۸	رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی
۰/۰۰۱	۵	۳۳/۸۰	۷/۷۷	۱۸/۷۲	رضایت از محیط تحصیل

نتیجه آزمون تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر (جدول شماره ۴) نشان داد که بیشترین میانگین بعد رضایت تحصیلی دانشجویان، مربوط به بعد رضایت همکلاسی و کمترین میانگین مربوط

به رضایت از محیط تحصیلی است که بر اساس مقدار F محاسبه شده در درجه آزادی ۵ این تفاوت در سطح $p < 0/001$ معنادار است.

آزمون تعقیبی بونفرونی نیز نشان داد که تفاوت معناداری بین میانگین ابعاد ذیل وجود دارد:

۱. بعد رضایت از همکلاسی با ابعاد رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی در محل تحصیل، رضایت از ارزیابی و پیشرفت تحصیلی و رضایت از محیط تحصیلی
۲. اما بین بعد رضایت از تحصیل با ابعاد رضایت از استاد و همکلاسی تفاوت زیادی بین میانگین ها وجود ندارد.

آیا بین رضایت تحصیلی دانشجویان بر حسب جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۵. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان بر حسب جنسیت

سطح معناداری	درجه آزادی	t	آزمون لوین		مرد		زن		متغیر
			سطح معناداری	F	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
NS	۱۱۸	۱/۱۷۲	۱/۱۲۲	۲/۴۳	۴۴/۲۹	۱۹۰/۴۸	۳۵/۳۴	۱۸۰/۹۳	رضایت تحصیلی

آزمون t مستقل (جدول شماره ۵) نشان داد که تفاوت معناداری میان میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان زن و مرد وجود ندارد.

آیا بین رضایت تحصیلی دانشجویان بر حسب وضعیت تأهل تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۶. مقایسه وضعیت دانشجویان بر حسب وضعیت تأهل

سطح معناداری	درجه آزادی	t	آزمون لوین		متاهل		مجرد		متغیر
			سطح معناداری	F	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
NS	۱۱۸	۱/۸۵۲	۱/۳۹۱	۱/۷۴	۳۷/۰۴	۱۸۰/۶۳	۴۰/۳۷	۱۸۷/۱۳	رضایت تحصیلی

آزمون t مستقل (جدول شماره ۶) نشان داد که تفاوت معناداری میان میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان مجرد و متأهل وجود ندارد.

آیا بین رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب مدرک تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد؟

جدول ۷. میانگین و انحراف استاندارد نمرات رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب مدرک تحصیلی

مدرک تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
کارشناسی	۳۸	۴۷/۹۳	۲۷/۵۶
کارشناسی ارشد	۷۷	۶۱/۵۱	۳۸/۶۷
دکتری	۵	۲۷/۹۳	۲۴/۳۴

جدول ۸. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب مدرک تحصیلی

منبع واریانس	درجه آزادی	مجموع مجذورات	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
بین گروه‌ها	۲	۳۶۶۴۵/۸۹	۱۸۳۲۲/۹۴	۸/۴۷	۰/۰۱
درون گروه‌ها	۱۱۷	۲۵۲۸۲۳/۱	۲۱۶۰/۸۸	۸/۴۷	۰/۰۱
کل	۱۱۹	۲۸۹۴۹۹			

با استفاده از آزمون F و آزمون تعقیبی شفه مشخص شد که بین رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب مدرک تحصیلی تفاوت معنادار وجود دارد، به طوری که اختلاف بین میانگین نمرات دانشجویان با مدرک کارشناسی ارشد با نمرات دانشجویان با مدرک کارشناسی و دکتری معنادار است؛ اما بین رضایت تحصیلی دانشجویان با مدرک کارشناسی و دکتری تفاوت معنادار وجود ندارد.

آیا بین رضایت تحصیلی دانشجویان بر حسب سهمیه قبولی تفاوت معنادار وجود دارد؟

جدول ۹. مقایسه رضایت تحصیلی دانشجویان بر حسب سهمیه قبولی

سطح معناداری	درجه آزادی	t	آزمون لوین		سهمیه ایثارگر		سهمیه آزاد		متغیر
			سطح معناداری	F	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	
۰/۰۵	۱۱۸	۲/۳۸	۰/۰۴۸	۶/۵۲	۱۹/۰۸	۱۲۹/۲۱	۲۲/۴۱	۱۷۲/۲۲	رضایت تحصیلی

آزمون t مستقل (جدول شماره ۹) نشان داد که تفاوت معناداری بین میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان با سهمیه آزاد و ایثارگر وجود دارد ($p < 0/05$). به طوری که نمره میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان با سهمیه آزاد بالاتر از نمره دانشجویان با سهمیه ایثارگر بوده است.

در پایان پرسش‌نامه‌ی اجرا شده در این پژوهش، ۲ پرسش ذیل مطرح شد:

۱. چه پیشنهادها یا راهکارهایی برای ارتقای کیفیت آموزش دانشگاه فرهنگیان دارید؟
۲. بزرگ‌ترین مشکل خانوادگی شما که هم‌زمان با دوره آموزشی بود، چیست؟

برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از دو سؤال فوق از رویکرد توافق محور و تکنیک فیش بول و گروه‌های کانونی استفاده شد.

جدول شماره ۱۰: پیشنهادهای مهارت‌آموزان ماده ۲۸ در ارتقای کیفیت آموزش به ترتیب اولویت

موضوع پیشنهادها	تناسب با نیاز
۱ استفاده از معلمان باتجربه برای ارائه روش‌های تدریس در تمام دروس	نیاز دانشی و مهارتی
۲ تأکید بیشتر بر مهارت‌آموزی و کاهش دروس صرفاً تئوری	نیاز مهارتی و کسب تجربه
۳ افزایش امکانات رفاهی (تغذیه، خوابگاه، کلاس‌های مناسب‌تر و...)	نیاز مادی و امنیت و آسایش خاطر
۴ توجه بیشتر به حرمت‌ها و ارزش‌های شخصی مهارت‌آموزان، توسط کادر آموزشی و اداری دانشگاه فرهنگیان و ایجاد ارتباط متقابل و احترام‌آمیز و مشارکتی و به دور از استبدادی	نیاز اجتماعی و احترام و نگرشی
۵ استفاده از روش‌های تدریس نوین و به‌روز بودن استادان	نیاز مهارتی و بینشی
۶ برگزاری دوره‌های آموزشی در شهرستان‌ها	نیاز مادی

جدول ۱۱. بزرگ‌ترین مشکل خانوادگی هم‌زمان با دوره آموزشی به ترتیب اولویت

مشکلات	
۱ مشکلات مالی	
۲ دوری از خانواده	
۳ مشکلاتی از قبیل: فوت یکی از عزیزان، بیماری خود یا اعضای خانواده، ازدواج، سقط جنین، نامناسب بودن زمان دوره، تأهل، مشکل نگهداری فرزند و...	

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان داد که رضایت تحصیلی مهارت‌آموزان ماده ۲۸ دانشگاه فرهنگیان استان فارس در شش بعد: رضایت از تحصیل، رضایت از استاد، رضایت از همکلاسی‌ها، رضایت از ارتقا و پیشرفت تحصیلی، رضایت از ارزیابی پیشرفت تحصیلی و رضایت از محیط تحصیل در سطح مطلوب هستند؛ این یافته با نتایج تحقیقات سه دانشگاه منطقه سان‌دی‌اگو (۲۰۰۲)؛ بین و وسپر (۲۰۱۲)؛ دانشگاه مریلند (۲۰۱۵)؛ دانشگاه یواپای (۲۰۱۳)؛ آراسته و بنی‌اسدی (۱۳۹۱)، بهنام‌پور و همکاران (۱۳۹۱) همسو است. با توجه به اینکه دانشجویان از مهم‌ترین اقشار اجتماعی در روند نوسازی و توسعه کشورند، پرورش و تقویت احساس

رضایت و پیشرفت ایشان در راستای رسیدن به سعادت جامعه، اهمیت ویژه‌ای می‌یابد که خوشبختانه دانشگاه فرهنگیان استان فارس توانسته تا حد زیادی این نیاز را برآورده سازد؛ با توجه به اینکه بیشترین میانگین بعد رضایت تحصیلی دانشجویان، مربوط به بعد رضایت همکلاسی و کمترین میانگین مربوط به رضایت از محیط تحصیلی بوده که قرار گرفتن این دانشگاه در شیراز و پیشکسوت بودن برخی از استادان دانشگاه در برخی رشته‌ها از جمله عواملی بود که نارضایتی دانشجویان را کاهش می‌داد. همچنین به نظر می‌رسد در مورد این دوره کوتاه مدت (چهار ماهه) بارزترین نکته، تصویر و ذهنیت دانشجویان قبل از ورود به این دوره با واقعیت جاری آن است که بین این دو در این مطالعه تفاوت مشخص شد؛ از جمله فاصله مکانی محیط تحصیلی با محل زندگی مهارت آموزان (که اکثراً از شهرستان‌ها بودند)؛ آموزش محور این دوره به جای مهارت محور بودن؛ ساعت‌های کلاسی فشرده صبح تا عصر از جمله عواملی بودند که بر رضایت از محیط تحصیلی مهارت آموزان تاثیر منفی داشته است؛ اما بین بعد رضایت از تحصیل با ابعاد رضایت از استاد و همکلاسی، تفاوت زیادی بین میانگین‌ها وجود نداشته است که نشان‌دهنده اهمیت رابطه بین استاد و دانشجو به عنوان یکی از مهم‌ترین جنبه‌های دوره‌های مهارت محور است که این ارتباط مستمر می‌تواند حتی بعد از اتمام دوره‌ها در فرایند اشتغال و کارورزی مهارت آموزان نقش موثری داشته باشد. شیوه تعامل بین استاد و دانشجو مستقیماً بر کیفیت تجارب آموزشی دانشجویان اثر می‌گذارد. یک رابطه خوب نتایج مثبتی برای آنان در بر خواهد داشت که علاقه‌مند ساختن دانشجویان به رشته و گروه آموزشی از آن جمله‌اند.

از نتایج دیگر این مطالعه: تفاوت معناداری میان میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان زن و مرد، مجرد و متأهل وجود نداشته است. این یافته با نتایج تحقیقات بین و وسپر (۲۰۱۲)؛ زوار و همکاران (۱۳۸۶)، ایزدی و همکاران (۱۳۸۷)، شریف‌زاده و عبدالله‌زاده (۱۳۹۰)؛ محمدی و ترک‌زاده (۱۳۹۰)؛ آراسته و بنی‌اسدی (۱۳۹۱)، بهنام‌پور و همکاران (۱۳۹۱) همسو است؛ به طوری که دانشجویان زن و مرد و همچنین مجردها و متأهل‌ها، کیفیت دوره مهارت‌آموزی را در یک سطح ارزیابی کرده‌اند. از نتایج دیگر اینکه بین رضایت تحصیلی دانشجویان برحسب

مدرک تحصیلی و دانشجویان با سهمیه آزاد و ایثارگر تفاوت معنادار وجود دارد. به طوری که اختلاف بین میانگین نمرات دانشجویان با مدرک کارشناسی ارشد با نمرات دانشجویان با مدرک کارشناسی و دکتری معنادار است؛ اما بین رضایت تحصیلی دانشجویان با مدرک کارشناسی و دکتری تفاوت معنادار وجود ندارد که شاید به دلیل حد انتظارات دانشجویان کارشناسی ارشد بوده یا به دلیل تعداد بیشتر آن‌ها در این تحقیق بوده که داده‌ها دچار سوگیری شده‌اند؛ به خصوص اینکه تعداد دانشجویان با مدرک دکتری بسیار کمتر بوده است. شاید بتوان گفت بالاتر بودن نمره میانگین رضایت تحصیلی دانشجویان با سهمیه آزاد نسبت به سهمیه ایثارگر، دشوارتر بودن پذیرش در آزمون استخدامی برای آن‌ها، افزایش انتظارات آن‌ها از دوره، بالاتر بودن سطح اطلاعات علمی آن‌ها و... سبب شده که بازده این دوره را در سطح پایین تری ارزیابی کنند.

همچنین اولین اولویت در لیست پیشنهادهای مهارت‌آموزان ماده ۲۸ در ارتقای کیفیت آموزش: استفاده از معلمان باتجربه برای ارائه روش‌های تدریس در تمام دروس بود؛ توجه به نیاز مهارتی و مادی مهارت‌آموزان، بیش از نیازهای دانشی و... مورد توجه بوده است و اولین اولویت در لیست بزرگ‌ترین مشکل خانوادگی هم‌زمان با دوره آموزشی: مشکلات مالی و سپس دوری از خانواده عنوان شد. پیشنهاد می‌شود که مانند دانشجو معلمان تربیت معلم، در آمد ماهیانه در حین دانشجو بودن مهارت‌آموزان ماده ۲۸، اختصاص یابد؛ دانشگاه فرهنگیان نسبت به بالا بردن دانش، مهارت و نگرش استادان و مسئولان دانشگاه از طریق اجرای آموزش‌های مهارت‌محور، کارگاه‌ها و نشست‌های تخصصی، برگزاری کلاس‌های آموزش ضمن خدمت کاربردی، اختصاص بودجه‌های بیشتر برای سرویس‌دهی به مهارت‌آموزان، استفاده بیشتر از معلمان باتجربه شاغل در مدارس تلاش بیشتری داشته باشد؛ همچنین واحدهای کارورزی نسبت به واحدهای تئوری افزایش یابد؛ در صورت امکان، برگزاری دوره‌ها در چند شهرستان از یک استان باشد که مشکلات مالی، دوری از خانواده، رفت و آمدها، اسکان و... حل شود. از جمله محدودیت‌های این مطالعه، انگیزه کم مهارت‌آموزان در پاسخ به سؤالات پرسش‌نامه، نبودن زمان کافی برای مصاحبه (به دلیل فشرده بودن کلاس‌ها)، هزینه‌بر و زمان‌بر

بودن اجرای این مطالعه در سطح کشوری و... بود. امیدواریم نتایج این مطالعه در بهتر برگزار شدن دوره‌های مهارت‌آموزی کمک‌رسان باشد.

منابع

آراسته، حمید و احمد بنی‌اسدی، (۱۳۹۱)، «بررسی رضایت‌مندی تحصیلی دانشجویان اولین دوره کارشناسی ارشد آموزش محور: مطالعه‌های موردی»، دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، س ۱، ش ۲.

اباذری، زهرا و لیلا نعمتی انارکی، (۱۳۸۹)، «آموزش حضوری و غیرحضوری دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی در ایران: مطالعه» فصلنامه کتاب، ۸۴، صص ۲۲-۷.

ادراکی، میترا، معصومه رامبد و روح‌الله عبدلی، (۱۳۹۰)، «ارتباط رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پرستاری»، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۱، ش ۱، پیاپی ۳۰، صص ۳۹-۳۲.

ایزدی، صمد، ابراهیم صالحی و محمد مهدی قره‌باغی، (۱۳۸۷)، «بررسی میزان رضایت‌مندی دانشجویان با توجه به معیار نتایج مشتری مدل EFQM مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران»، فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، ۱ (۳) صص ۳۶-۱۹.

بهنام‌پور، ناصر، سجاد رحیمی و هاشم حشمتی، (۱۳۹۱)، «رضایت‌مندی دانشجویان دانشکده‌های پیراپزشکی و بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گلستان از رشته تحصیلی خود در سال ۱۳۹۰»، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ش ۸، صص ۶۱۸-۶۱۶.

پژهان، اکبر، مهری صباغزاده و محمدعلی یعقوبی‌فر، (۱۳۸۹)، «میزان رضایت‌مندی دانشجویان از خدمات و امکانات آموزشی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار در سال ۱۳۸۷»، فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار، ۵۶، صص ۱۳۷-۱۳۱.

حیدری، مریم، (۱۳۸۴)، «رابطه رضایت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه اصفهان، اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی، ش ۱، صص ۸۴-۷۲.

ربانی، رسول و کامران ربیعی، (۱۳۹۰)، «ارزیابی انتخاب رشته و تاثیر آن بر رضایت تحصیلی دانشجویان»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۶۰، صص ۱۲۰-۹۹.

رحیمی، رامین، (۱۳۹۵)، «اهمیت دانشگاه فرهنگیان در نظام یادگیری سازمانی وزارت آموزش و پرورش»، اولین کنفرانس بین‌المللی نوآوری و تحقیق در علوم تربیتی، مدیریت و روان‌شناسی.

زوار، تقی و دیگران، (۱۳۸۶)، «ارزشیابی کیفیت خدمات مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور استان‌های آذربایجان شرقی و غربی از دیدگاه دانشجویان»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۱۳ (۴)، صص ۹۰-۶۷.

سیمین، شهلا و دیگران، (۱۳۹۵)، «تربیت معلم فکور: یک رکن اساسی در دانشگاه فرهنگیان و یک نیاز بنیادی در آموزش و پرورش»، دومین همایش ملی تربیت معلم.

شریف‌زاده، ابوالقاسم و عبدالله‌زاده غلامحسین، (۱۳۹۰)، «بررسی رضایت دانشجویان کشاورزی از کیفیت آموزشی»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۱۷ (۳)، صص ۷۴-۵۱.

محمدی، مهدی و جعفر ترک‌زاده، (۱۳۹۰)، «مقایسه‌ی رضایت دانشجویان از کیفیت برنامه‌ی درسی و عملکرد استادان و کارکنان دانشکده‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز»، مجله پژوهش‌های برنامه‌درسی، ۱، صص ۴۹-۲۹.

موسی‌پور، نعمت‌الله، (۱۳۹۴)، «معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان در گفت‌وگو با خبرنگار آموزش و پرورش خبرگزاری فارس

<https://www.farsnews.com/printable.php?nn=13941127000131>

- Ansari E W, Oskrochi R. What matters most? Predictors of student satisfaction in public health educational courses. *Public Health*, 2006; 120, 462-473
- Arefi, M (2010). subjects in engineering of Interdisciplinary curricula in higher education. *Interdisciplinary studies in humanities*, 2 (4) , 69-94.
- Baykal U, Sokmen S, Korkmaz S, Akgun E. Determining student satisfaction in a nursing college. *Nurse Educ Today*, 2005: 25, 255-262
- Bean J. & Vesper, N. (2012). Gender differences in college student satisfaction. *Presented at the Annual Meeting of the Association for the study of higher education*, (19th Tucson. AZ, November 10-13).
- Herlina, W (2017). the effectiveness Indonesian English teachers training programs in improving confidence and motivation , *Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 4 (8) , 609-699.
- House, J, D. (2008). The effects of characteristics and college experiences on student satisfaction and degree completion: an application of the input environment-outcome assessment model. *Presented at the Annual Meeting of the Association for Institutional Research* , (38th, Minneapolis, MN, May, 17-20).
- Moro-Eqido, A. I. & Panades, J. (2010). An analysis of student satisfaction: fulltime vs. part-time. *Students Social Indicators Research*, 96 (2) , 363-378.
- University of Maryland (2015). *Graduate student satisfaction survey*. UMBC.
- San Diego Community College District. (2002). Student satisfaction Survey, Fall 2001. Available from: <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?acno=ED478372>.
- Yavapai College. (2013). Yavapai College Student Satisfaction Survey. The Office of Instruction, Research and Assessment. Available from: http://www.yc.edu/v4content/institutionalresearch/docs/files/GenStudies/STUDENT_SATISFACTION_2002.pdf.